

• ANALİZ

ABD/İsrail-İran Savaşının Türkiye'nin Körfez Bölgesi İhracatına Olası Etkileri

Murat Aslan

ABD/İSRAİL-İRAN SAVAŞININ TÜRKİYE'NİN KÖRFEZ BÖLGESİ İHRACATINA OLASI ETKİLERİ

MURAT ASLAN

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

ISBN: 978-625-5703-38-5

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Çalışkan, Mustafa Said İşeri
Mizanpaj: Said Demirtaş

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan 34050 İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 8

**ABD/İSRAİL-İRAN SAVAŞININ TÜRKİYE EKONOMİSİNE OLASI YANSIMALARI:
KISA BİR MAKROEKONOMİK ÇERÇEVE | 10**

TÜRKİYE İLE KÖRFEZ BÖLGESİ ARASINDAKİ TİCARETİN GENEL EĞİLİMİ | 12

**TÜRKİYE'NİN GENEL İHRACAT YAPISI
VE KÖRFEZ BÖLGESİNE İHRACATIN SEKTÖREL KARŞILAŞTIRMASI | 13**

**ÜLKE BAZINDA İHRACATIN SEKTÖREL YAPISI
VE EN KIRILGAN PAZARLAR | 15**

**SAVAŞ SENARYOLARINA GÖRE TÜRKİYE'NİN KÖRFEZ TİCARETİ:
NİCELİKSEL BİR DEĞERLENDİRME | 16**

SONUÇ | 19

Bu analiz ABD/İsrail-İran savaşı bağlamında ortaya çıkan jeopolitik gerilimlerin Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran ile ticareti üzerindeki olası etkilerini incelemektedir.

ÖZET

Bu analiz ABD/İsrail-İran savaşı bağlamında ortaya çıkan jeopolitik gerilimlerin Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran ile ticareti üzerindeki olası etkilerini incelemektedir. Ülkemizin bölgeyle ticaretinin sektörel ve ülke bazlı yapısını değerlendirerek savaş koşullarında hangi sektörlerin ve pazarların daha kırılgan olabileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. 2024 itibarıyla Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran'a yönelik ihracatı yaklaşık 16,9 milyar dolar düzeyinde olup bu tutar ülkemizin toplam ihracatının yaklaşık yüzde 6,6'sına karşılık gelmektedir. Çalışmada geliştirilen senaryo analizi savaşın süresi ve deniz ticaret yollarındaki güvenlik koşullarının Türkiye'nin bölge ticareti üzerindeki etkilerini belirleyen temel faktörler olduğunu göstermektedir. Mutedil senaryoda Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatında yaklaşık 2 milyar dolar düzeyinde bir daralma ortaya çıkabileceği hesaplanırken savaşın daha uzun süre devam ettiği sert senaryoda ise ticari kaybın yaklaşık 7 milyar dolara ulaşabileceği tahmin edilmektedir.

GİRİŞ

28 Şubat 2026'da başlayan ABD/İsrail-İran savaşı kısa sürede yalnızca askeri bir çatışma olmaktan çıkmış ve bölgesel (hatta küresel) ölçekte ekonomik sonuçlar doğurabilecek bir güvenlik krizine dönüşmüştür. Çatışmaların özellikle enerji altyapıları, petrol terminalleri ve uluslararası deniz ticaret yolları üzerinde yoğunlaşması Ortadoğu kaynaklı jeopolitik risklerin küresel enerji piyasalarına hızla yansımaya neden olmuştur. İran tarafından yapılan açıklamalarda Körfez bölgesindeki petrol tesisleri ve enerji sevkiyatının hedef alınabileceği, ayrıca Hürmüz Boğazı'ndan geçen ticari gemilerin güvenliğinin garanti edilemeyeceği yönündeki uyarılar enerji arzı ve deniz ticareti açısından ciddi bir belirsizlik meydana getirmektedir.¹

Dünya petrol ticaretinin yaklaşık yüzde 20'sinin geçtiği Hürmüz Boğazı'nda ortaya çıkan güvenlik riski yalnızca enerji piyasalarını değil aynı zamanda uluslararası ticaret ve lojistik akımlarını da doğrudan etkileyebilecek niteliktedir. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) mevcut çatışmanın küresel enerji piyasaları açısından ciddi bir arz şoku riski oluşturabileceğine dikkat çekmektedir. Ajansa göre Hürmüz Boğazı üzerinden gerçekleşen sevkiyatların aksaması durumunda küresel petrol piyasası tarihin en büyük arz kesintilerinden biriyle karşı karşıya gelebilir. *Financial Times*'ta yer alan değerlendirmelerde de Hürmüz Boğazı'ndaki kesintilerin küresel petrol arzının önemli bir bölümünü etkileyerek enerji piyasalarında güçlü fiyat dalgalanmalarına yol açabileceği vurgulanmıştır.²

¹ Sarah Young ve John Irish, "Explainer: Why is it So Easy for Iran to Shut the Strait of Hormuz?", Reuters, 10 Mart 2026.

² Vali Nasr, "Iran is Playing a Long Game", *Financial Times*, 13 Mart 2026.

İran'ın güvenlik konfigürasyonunda Hürmüz Boğazı dış askeri baskıya karşı kullanılabilir stratejik bir caydırıcılık aracı olarak görülmektedir. ABD ve İsrail'in İran'a yönelik askeri operasyonlarının ardından Tahran yönetimi bu kartı fiilen devreye sokmuş ve boğaz çevresindeki deniz güvenliği riskleri hızla yükselmiştir. Savaşın ilk gününden itibaren İran Devrim Muhafızları tarafından yapılan açıklamalar ve sahadaki gelişmeler Hürmüz Boğazı'ndan geçen ticari gemi trafiğinin ciddi ölçüde azalmasına ve uluslararası deniz taşımacılığında önemli aksaklıkların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Çok sayıda tanker ve ticari gemi güvenlik gerekçesiyle bölge dışında beklemeye başlamış ve bölgeden yapılan sevkiyatlar durma noktasına gelmiştir.

Savaşın siyasi boyutunda yaşanan gelişmeler de bu stratejinin daha sert biçimde uygulanmasına zemin hazırlamıştır. Savaşın ilk gününde İran'ın üst düzey askeri ve siyasi kadrolarına yönelik gerçekleştirilen suikastlar sonucunda İran'ın dini lideri Ali Hamaney hayatını kaybetmiş ve kısa süre içinde Mücteba Hamaney yeni lider olarak seçilmiştir. İran devlet yapısında yaşanan bu hızlı değişim sonrasında Tahran yönetimi savaşın rakipler açısından ekonomik maliyetini yükseltmeye yönelik daha sert bir savunma refleksi geliştirmiştir. Bu çerçevede Hürmüz Boğazı'nın kontrolü İran açısından yalnızca askeri değil aynı zamanda ekonomik ve stratejik bir baskı aracı olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye açısından değerlendirildiğinde söz konusu gelişmeler üç temel kanal üzerinden ekonomik etki meydana getirme potansiyeline sahiptir. Bunlardan ilki enerji fiyatları ve artan maliyetlere odaklanmaktadır. İkincisi finansal piyasalar ve beklentiler üzerinden ortaya çıkan makroekonomik etkilerdir. Üçüncüsü de dış ticaret ve lojistik kanalı üzerinden oluşan ticari etkilerdir. Bununla birlikte bu çalışmanın temel amacı söz konusu makroekonomik maliyetlerin ayrıntılı bir analizini yapmak değil savaşın Türkiye'nin Körfez bölgesiyle ticari ilişkileri üzerindeki ve özellikle de ihracatındaki muhtemel daraltıcı etkisini incelemektir.

Son yıllarda Türkiye ile Körfez ülkeleri arasındaki ticaret önemli ölçüde genişlemiş ve özellikle sanayi ürünleri, tüketim malları, makine ekipmanları ve gıda ürünlerinde Türkiye bölge pazarlarında önemli bir tedarikçi konumuna gelmiştir. 2024 itibarıyla Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran'a yönelik toplam ihracatı yaklaşık 16,9 milyar dolar düzeyindedir. Hürmüz Boğazı çevresinde ortaya çıkan güvenlik riskleri ve deniz ticaret yollarındaki aksaklıklar ise Türkiye'nin bu ülkelere yönelik ihracatını doğrudan etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir.

Bu analiz Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatının sektörel ve ülke bazlı yapısını inceleyerek savaş koşullarında hangi sektörlerin ve pazarların daha kırılgan olabileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede farklı savaş senaryoları

28 Şubat 2026'da başlayan ABD/İsrail-İran savaşı kısa sürede yalnızca askeri bir çatışma olmaktan çıkmış ve bölgesel (hatta küresel) ölçekte ekonomik sonuçlar doğurabilecek bir güvenlik krizine dönüşmüştür.

altında Türkiye'nin Körfez ülkeleriyle ticaretinde ortaya çıkabilecek olası daralma niceliksel bir senaryo analiziyle değerlendirilmektedir.³

ABD/İSRAİL-İRAN SAVAŞININ TÜRKİYE EKONOMİSİNE OLASI YANSIMALARI: KISA BİR MAKROEKONOMİK ÇERÇEVE

ABD/İsrail-İran savaşı yalnızca bölgesel güvenlik dengelerini değil aynı zamanda enerji piyasaları ve uluslararası ticaret akımlarını etkileyebilecek ekonomik sonuçlar doğurma potansiyeline sahip bir krizdir. Ortadoğu'nun küresel enerji arzı içindeki merkezi konumu ve Hürmüz Boğazı'nın dünya petrol ticaretindeki kritik rolü dikkate alındığında bölgede ortaya çıkan askeri gerilimlerin küresel ekonomi üzerinde hızlı yansımalar üretmesi beklenmektedir.

Türkiye açısından bu gelişmeler üç temel kanal üzerinden ekonomik etki oluşturabilir: enerji fiyatları ve maliyet kanalı, beklentiler ve finansal piyasalar kanalı ile ticaret ve lojistik kanalı (Şekil 1). Bununla birlikte bu etkilerin boyutları büyük ölçüde savaşın süresine bağlıdır. Savaşın kısa sürede sona ermesi durumunda ekonomik etkiler daha çok geçici şoklar şeklinde ortaya çıkabilirken sürecin uzaması durumunda enerji fiyatları, ticaret akımları ve finansal piyasalar üzerindeki etkiler daha kalıcı hale gelebilir.

ENERJİ FİYATLARI VE MALİYET KANALI

Türkiye enerji kaynakları bakımından yüksek ölçüde dışa bağımlıdır: Enerji talebinin yaklaşık yüzde 70'ini ithalat yoluyla karşılayan bir ekonomidir.⁴ Bu nedenle

³ Irak bu analize dahil edilmemiştir. Bunun temel nedeni Türkiye ile Irak arasındaki ticaretin büyük ölçüde kara yolu üzerinden gerçekleşmesidir. Türkiye'nin Irak ile güçlü kara bağlantısına sahip olması, savaş koşullarında deniz yolu yerine kara yolu üzerinden alternatif ticaret akımlarının oluşmasına imkan verebilir. Bu nedenle analiz ağırlıklı olarak deniz ticaretine daha doğrudan bağlı olan Körfez ülkeleri ve İran üzerinde yoğunlaşmaktadır.

⁴ Türkiye enerji tüketiminin önemli bir bölümünü ithalat yoluyla karşılayan bir ekonomidir. Bu nedenle enerji ithalat faturası küresel fiyatlara bağlı olarak önemli dalgalanmalar göstermektedir. Örneğin Türkiye'nin enerji ithalatı 2021'de yaklaşık 51 milyar dolar seviyesindeyken Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında yükselen enerji fiyatlarının etkisiyle 2022'de yaklaşık 96 milyar dolara ulaşmıştır. Enerji fiyatlarının kısmen gerilemesiyle birlikte enerji ithalat faturası 2023'te yaklaşık 70 milyar dolar seviyesine düşmüş ve 2024'te de yaklaşık 65-66 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir.

küresel petrol fiyatlarında yaşanan artışlar Türkiye ekonomisi üzerinde doğrudan maliyet baskıları meydana getirebilmektedir. Hürmüz Boğazı'nda ortaya çıkan güvenlik sorunları ve deniz taşımacılığındaki aksaklıklar küresel petrol arzına ilişkin beklentileri doğrudan etkileyerek enerji fiyatları üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturmaktadır. Buna ek olarak Körfez bölgesindeki enerji altyapılarına yönelik saldırılar enerji arzına ilişkin belirsizliği artırarak küresel enerji piyasalarında dalgalanmaların güçlenmesine yol açmaktadır.

Enerji fiyatlarındaki artış Türkiye açısından ilk olarak enerji ithalat faturasını yükselterek cari işlemler dengesi üzerinde baskıya neden olmaktadır. Ayrıca petrol ve enerji ürünleri ulaştırma, sanayi üretimi ve birçok ara malı için önemli bir girdi olduğu için enerji maliyetlerindeki artış üretim maliyetlerini artırarak maliyet enflasyonu riskini güçlendirebilir. Literatürde bu etki genellikle petrol fiyatlarının enflasyona geçişi (*oil price pass-through*) olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye üzerine yapılan ampirik çalışmalar petrol fiyatlarındaki artışların tüketici fiyatlarına belirli bir gecikmeyle yansıdığını göstermektedir. Örneğin 2016'da yapılan bir araştırma petrol fiyatlarında meydana gelen kalıcı yüzde 10'luk bir artışın Türkiye'de tüketici fiyatlarını yaklaşık 0,4-0,5 puan artırabildiğini ortaya koymaktadır.⁵ Benzer şekilde daha yakın tarihli çalışmalar da küresel enerji fiyatlarının Türkiye'deki enflasyon dinamikleri üzerinde güçlü bir maliyet kanalı oluşturduğunu göstermektedir.⁶

BEKLENTİLER VE FİNANSAL PİYASALAR KANALI

Jeopolitik risklerin artması ekonomik aktörlerin beklentilerini ve finansal piyasaları doğrudan etkileyebilir. Savaş ortamının uzaması durumunda küresel risk algısının yükselmesi yatırım kararlarının ertelenmesine ve ekonomik faaliyetlerin yavaşlamasına yol açabilir. Bu tür dönemlerde özellikle gelişmekte olan ekonomilerde döviz kuru oynaklığının artması, risk primlerinin yükselmesi ve sermaye akımlarının zayıflaması gibi gelişmeler gözlenebilmektedir. Finansal piyasalarda ortaya çıkabilecek bu tür dalgalanmalar ekonomik faaliyet üzerinde ilave baskılar meydana getirebilir.

TİCARET VE LOJİSTİK KANALI

Savaşın Türkiye açısından en önemli ekonomik etkilerinden biri dış ticaret ve lojistik kanalı üzerinden ortaya çıkmaktadır. Hürmüz Boğazı yalnızca küresel enerji ticareti açısından değil aynı zamanda Körfez bölgesiyle gerçekleştirilen ticaret açısından da kritik bir ulaşım koridorudur. Ancak savaşın başlamasının ardından İran tarafından yapılan askeri uyarılar ve deniz güvenliğine ilişkin tehditler

⁵ Zeynep A. Özdemir ve Hasan Yıldırım, "Oil Price Pass-Through to Inflation in Turkey", *Central Bank Review*, Sayı: 16-3, (2016), s. 93, 105.

⁶ İbrahim Özmen ve Şerife Özşahin, "Effects of Global Energy and Price Fluctuations on Turkey's Inflation: New Evidence", *Economic Change and Restructuring*, Sayı: 56, (2023), s. 2695, 2728.

sonucunda boğazdaki ticari gemi trafiği fiilen büyük ölçüde durma noktasına gelmiştir. İran Devrim Muhafızları tarafından yapılan açıklamalarda boğazdan geçişlerin kontrol altına alındığı ve bazı ülkelere ait gemiler dışında geçişlere izin verilmeyeceği belirtilmiştir. Bu durum fiilen seçici bir deniz ablukası anlamına gelmekte ve küresel deniz taşımacılığı üzerinde ciddi bir caydırıcılık etkisi oluşturmaktadır. Nitekim savaşın başlamasından sonra bölgedeki gemi trafiği dramatik biçimde azalmış, birçok tanker ve ticari gemi güvenlik gerekçesiyle boğaz girişinde beklemeye başlamıştır.

ABD Donanmasının bölgede varlığı devam etmekle birlikte mevcut güvenlik riski nedeniyle ticari gemilere geniş ölçekli bir “eskort operasyonu”⁷ henüz başlatılamamıştır. Bu durum deniz taşımacılığı şirketlerinin ve sigorta kuruluşlarının bölgedeki operasyonlarını önemli ölçüde sınırlandırmasına yol açmıştır.

Sonuç olarak Hürmüz Boğazı çevresinde ortaya çıkan fiili güvenlik krizi Körfez bölgesine yönelik ticaret akımlarında ciddi bir belirsizlik oluşturmakta ve bölgesel tedarik zincirlerinde önemli aksaklıkların ortaya çıkma riskini artırmaktadır. Bu nedenle Türkiye ile Körfez ekonomileri arasındaki ticaretin yapısının ve sektörel dağılımının incelenmesi savaşın ekonomik etkilerini anlamak açısından daha da kritik hale gelmiştir.

TÜRKİYE İLE KÖRFEZ BÖLGESİ ARASINDAKİ TİCARETİN GENEL EĞİLİMİ

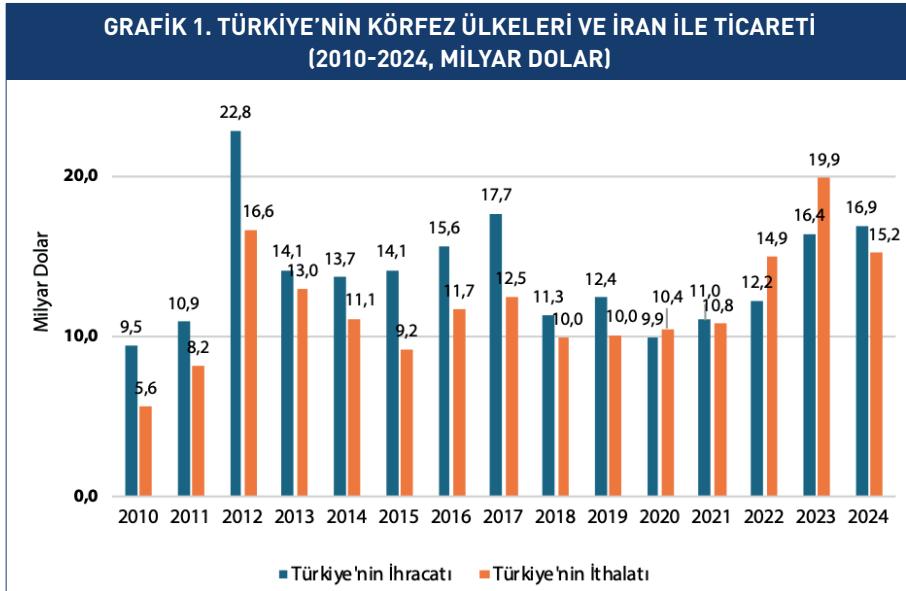
Türkiye ile Körfez ülkeleri arasındaki ticaret son on beş yılda genel olarak artan ancak dönemsel dalgalanmalar içeren bir seyir izlemiştir. Bu ticari ilişkinin en belirgin özelliği Türkiye'nin bölgeyle ticaretinde büyük ölçüde net ihracatçı konumunda bulunmasıdır. Grafik 1'de görüldüğü üzere Türkiye'nin Körfez bölgesine yönelik ihracatı özellikle 2010'ların başında hızlı bir artış göstermiştir. 2012'de ihracat yaklaşık 22,8 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu artışta Körfez ülkelerinde hız kazanan altyapı yatırımları, inşaat projeleri ve artan tüketim talebi önemli rol oynamıştır. Takip eden yıllarda ticaret hacmi dönemsel dalgalanmalar göstermiş olsa da Türkiye'nin bölgeyle ticaretinde ihracatın ithalata kıyasla daha güçlü bir konumda kaldığı görülmektedir. Özellikle 2022 ve 2023 yıllarında diplomatik ilişkilerin normalleşmesi ve ekonomik iş birliği girişimlerinin güçlenmesi ticaret hacminde yeniden artışa yol açmıştır.

2024 itibarıyla Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran'a ihracatı yaklaşık 16,9 milyar dolar olurken bölgeden ithalatı ise yaklaşık 15,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin toplam ihracatının aynı yıl yaklaşık 255 milyar dolar

⁷ Deniz güvenliği literatüründe eskort operasyonu, askeri savaş gemilerinin ticari tanker ve kargo gemilerine refakat ederek riskli deniz bölgelerinden güvenli geçiş sağlaması anlamına gelmektedir. Bu tür operasyonlar genellikle deniz mayınları, füze saldırıları veya silahlı müdahale riskinin yüksek olduğu durumlarda uygulanır. 1980'lerde İran ile Irak arasındaki “tanker savaş” sırasında ABD Donanması Körfez'de benzer bir eskort programı (Operation Earnest Will) yürütmüştür.

olduğu dikkate alındığında Körfez ülkeleri ve İran'a yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payının yaklaşık yüzde 6,6 seviyesinde olduğu görülmektedir. Bu rakamlar Türkiye'nin bölgeyle ticaretinde ihracatın halen önemli bir ağırlık taşıdığını ancak söz konusu pazarın Türkiye'nin toplam ihracat yapısı içinde sınırlı fakat stratejik bir konuma sahip olduğunu göstermektedir.

Körfez bölgesi Türkiye açısından hem sanayi üretimi için önemli bir dış pazar hem de ihracatın coğrafi çeşitlendirilmesi bakımından stratejik bir ticaret alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte bölgedeki jeopolitik gerilimler ve deniz ticaret yollarında yaşanabilecek kesintiler ticaret akımlarını kısa vadede olumsuz etkileyebilecek önemli riskler barındırmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatının sektörel yapısı ve ülke bazlı dağılımı, savaş koşullarında ortaya çıkabilecek ticari kırılganlıkların anlaşılması açısından özel bir önem taşımaktadır.

Kaynak: "United Nations International Trade Statistics Database", UN Comtrade, (2026), erişim 8 Mart 2026, <https://comtrade.un.org>.

TÜRKİYE'NİN GENEL İHRACAT YAPISI VE KÖRFEZ BÖLGESİNE İHRACATIN SEKTÖREL KARŞILAŞTIRMASI

Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran'a yönelik ihracatının sektörel yapısını daha sağlıklı değerlendirebilmek için bu ticaret yapısının Türkiye'nin genel ihracat kompozisyonuyla karşılaştırılması yararlı olacaktır. Tablo 1 ülkemizin dünya geneline yaptığı ihracatın sektörel dağılımını ve Körfez bölgesine yönelik ihracatın aynı sektörler içindeki ağırlığını birlikte göstermektedir. Bu karşılaştırma Körfez pazarının

Türkiye'nin genel ihracat yapısından hangi yönleriyle ayrıştığını ve hangi sektörlerin bölge ticaretinde daha belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

2024 itibarıyla Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran'a yaptığı toplam ihracat yaklaşık 16,9 milyar dolar düzeyindedir. Türkiye'nin aynı yıl toplam ihracatının yaklaşık 255 milyar dolar olduğu dikkate alındığında bölgeye yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payının yaklaşık yüzde 6,6 seviyesinde olduğu görülmektedir. Bu oran Körfez bölgesinin Türkiye'nin toplam ihracatı içinde sınırlı bir paya sahip olmakla birlikte belirli sektörler açısından önemli bir dış pazar niteliği taşıdığını göstermektedir.

Tablo 1'de sunulan veriler Türkiye'nin dünya geneline yaptığı ihracatta en büyük payın yüzde 32,9 ile sanayi ara mallarına ait olduğunu göstermektedir. Buna karşılık Körfez bölgesine yönelik ihracatta tüketim malları yüzde 35,1 ile ilk sırada yer almaktadır. Sanayi ara malları ise yaklaşık yüzde 31,6'lık payla ikinci sırada bulunmaktadır. Bu durum Körfez pazarının Türkiye açısından özellikle tüketim malları ve belirli sanayi ürünleri için güçlü bir talep yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

Makine ve yatırım malları Türkiye'nin dünya ihracatı içinde yaklaşık yüzde 12,6'lık paya sahipken Körfez bölgesine yapılan ihracatta bu oran yüzde 12,3 seviyesinde gerçekleşmektedir. Bu oran söz konusu sektörün hem Türkiye'nin genel ihracat yapısında hem de bölge ticaretinde benzer bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir. Buna karşılık ulaşım araçları sektörünün Türkiye'nin genel ihracatı içindeki payı görece daha yüksek olmakla birlikte bu sektörün Körfez bölgesine yapılan ihracat içindeki payının daha sınırlı kaldığı görülmektedir.

TABLO 1. TÜRKİYE'NİN TOPLAM VE KÖRFEZ İHRACATI VE SEKTÖREL YAPISI (2024)				
Sektör (BEC Kodları)	Tüm Dünyaya İhracat (Milyon Dolar)	Dünya Ticareti İçinde Payı (Yüzde)	Körfez'e İhracat (Milyon Dolar)	Körfez İhracatı İçindeki Payı (Yüzde)
Tüketim Malları (61+62+63)	52.229	20,5	5.945	35,1
Sanayi Ara Malları (21+22)	83.936	32,9	5.355	31,6
Makine/Yatırım Malları (41+42)	32.196	12,6	2.085	12,3
Gıda Ürünleri (11+12)	29.613	11,6	1.935	11,4
Ulaşım Araçları (51+52+53)	42.208	16,6	875	5,1
Enerji Ürünleri (31+32)	14.749	5,8	750	4,5
Toplam	254.930	100	16.945	100

Kaynak: "United Nations International Trade Statistics Database".

* Sarı: yüzde 0-10; Turuncu: yüzde 10-30; Kırmızı: >yüzde 30

Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'nin Körfez bölgesine yönelik ihracatı belirli sektörlerde yoğunlaşan bir yapı göstermektedir. Özellikle tüketim

malları, sanayi ara malları ve makine/yatırım malları Türkiye'nin bölge ticaretinde belirleyici sektörler olarak öne çıkmaktadır. Bu üç sektör birlikte değerlendirildiğinde Türkiye'nin bölgeye yaptığı ihracatın büyük bölümünün bu alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir.

Hürmüz Boğazı çevresinde ortaya çıkan güvenlik sorunları ve deniz taşımacılığındaki aksaklıklar dikkate alındığında Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatında en büyük kırılganlığın bu sektörlerde ortaya çıkması muhtemeldir. Bu sektörler hem ihracat içindeki yüksek payları hem de düzenli deniz taşımacılığına bağımlı olmaları nedeniyle savaşın ticari etkilerine karşı daha hassas görünmektedir. Dolayısıyla Körfez bölgesiyle ticarete ortaya çıkabilecek lojistik aksaklıkların Türkiye'nin özellikle tüketim malları, sanayi ara malları ve makine/yatırım malları ihracatı üzerinde daha belirgin etkiler meydana getirmesi beklenebilir.

ÜLKE BAZINDA İHRACATIN SEKTÖREL YAPISI VE EN KIRILGAN PAZARLAR

Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran'a yönelik ihracatının ülke bazında sektörel dağılımı incelendiğinde ticaret yapısının farklı pazarlarda farklı sektörlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Tablo 2'de sunulan veriler Türkiye'nin bölgeyle ticaretinin hem ülke hem de sektör bazında önemli farklılıklar içerdiğini ortaya koymaktadır. Bu farklılaşma aynı zamanda savaş koşullarında hangi pazarların ve sektörlerin daha yüksek ticari risk taşıdığını anlama açısından da önemlidir.

Toplam ihracat büyüklükleri dikkate alındığında Türkiye'nin bölgedeki en büyük pazarı yaklaşık 8,2 milyar dolarlık ihracat hacmiyle Birleşik Arap Emirlikleri'dir (BAE). Bu ülkeyi Suudi Arabistan (3,9 milyar dolar) ve İran (3,1 milyar dolar) takip etmektedir. Dolayısıyla savaş nedeniyle ortaya çıkabilecek ticari daralmanın büyük ölçüde bu üç pazarda yoğunlaşması beklenmektedir.

BAE'ye yapılan ihracatta tüketim malları ve sanayi ara malları belirleyici bir ağırlığa sahiptir. Dubai ve çevresindeki limanların bölgesel ticaretteki merkezi rolü nedeniyle deniz taşımacılığında yaşanabilecek aksaklıklar özellikle bu sektörlerdeki ihracatı doğrudan etkileyebilir.

Suudi Arabistan yaklaşık 3,9 milyar dolarlık ihracat hacmiyle Türkiye'nin bölgedeki ikinci büyük pazarıdır. Bu pazarda tüketim malları ve sanayi ara malları öne çıkmaktadır. Savaş ortamında artan belirsizlik tüketim talebini zayıflatabilir ve altyapı yatırımlarındaki olası yavaşlama sanayi ara malları ihracatını olumsuz etkileyebilir.

İran'a yapılan ihracat ise yaklaşık 3,1 milyar dolar düzeyindedir ve diğer Körfez ülkelerinden farklı olarak sanayi ara malları belirgin biçimde ön plana

çıkılmaktadır. Bu nedenle İran ekonomisinde üretim faaliyetlerinde yaşanabilecek aksaklıklar özellikle sanayi girdilerine yönelik talebi azaltabilir.

Katar, Kuveyt, Umman ve Bahreyn ise Türkiye açısından daha küçük ölçekli ihracat pazarlarıdır. Bu ülkelerle yapılan ticaretin toplam hacmi sınırlı olmakla birlikte özellikle tüketim malları ve gıda ürünlerinde Türkiye için istikrarlı pazarlar oluşturmaktadır. Bununla birlikte Hürmüz Boğazı çevresinde yaşanabilecek lojistik kesintiler bu ülkelerle gerçekleştirilen deniz taşımacılığı üzerinde doğrudan etkiler oluşturabilir.

Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatında en büyük kırılganlık BAE, Suudi Arabistan ve İran pazarlarında yoğunlaşmaktadır. Sektörel açıdan bakıldığında ise ticari riskin en çok tüketim malları, sanayi ara malları ve makine/yatırım malları sektörlerinde ortaya çıkması beklenmektedir. Bu ticaret yapısı dikkate alındığında savaşın Türkiye'nin bölge ihracatı üzerindeki muhtemel etkilerini daha somut biçimde değerlendirebilmek için farklı senaryolar altında niceliksel bir analiz yapılması gerekmektedir.

TABLO 2. ÜLKE BAZINDA İHRACATIN SEKTÖREL KIRILIMI							
Mal Grupları	Mal Gruplarının İlgili Ülkeye Yapılan İhracat İçindeki Payı (Yüzde)						
	Suudi Arabistan	BAE	Umman	Kuveyt	Katar	Bahreyn	İran
Tüketim	33,0	45,6	22,0	42,0	27,0	34,0	13,0
Sanayi Ara	27,0	29,7	20,0	21,0	23,0	21,0	48,0
Makine/Yatırım	17,0	6,4	18,0	11,0	27,0	9,0	19,0
Gıda	15,0	6,6	20,0	24,0	19,0	22,0	15,0
Ulaşım Araçları	7,0	3,5	19,0	2,0	4,0	12,0	6,0
Enerji	1,0	8,2	1,0	0,1	0,0	2,0	0,0
İhracat (Milyon Dolar)	3.880	8.210	395	560	647	154	3.097

Nottlar

* BEC sınıflandırmasına göre mal grupları için Tablo 1'e bakınız.

** Sarı: yüzde 0-10; Turuncu: yüzde 10-30; Kırmızı: >yüzde 30

SAVAŞ SENARYOLARINA GÖRE TÜRKİYE'NİN KÖRFEZ TİCARETİ: NİCELİKSEL BİR DEĞERLENDİRME

Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran ile ticaretinin mevcut yapısı dikkate alındığında savaşın ticaret üzerindeki etkileri büyük ölçüde çatışmanın süresi ve bölgesel lojistik koşulların nasıl şekilleneceğine bağlı olacaktır. Özellikle Hürmüz Boğazı çevresinde meydana gelen güvenlik riskleri enerji piyasalarının yanı sıra deniz taşımacılığı ve ticaret akımları üzerinde de belirleyici olacaktır. Dolayısıyla

bu analizde Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatının olası seyri iki farklı senaryo çerçevesinde değerlendirilmiştir: savaşın görece kısa sürdüğü mutedil senaryo ve daha uzun süre devam ettiği sert senaryo.

Tablo 3A, Türkiye'nin bölgeye yönelik mevcut ihracat yapısını, Tablo 3B mutedil senaryoda ortaya çıkabilecek olası ticaret etkiyi ve Tablo 3C de daha uzun süreli ve yüksek risk içeren sert senaryoyu göstermektedir.

Senaryo analizinde kullanılan daralma oranları uluslararası ticaret literatüründe kriz dönemlerinde gözlenen ticaret daralmaları ve sektörel talep esneklikleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Küresel ve bölgesel krizlerde yatırım malları ve sanayi ara mallarına yönelik ticaretin, tüketim mallarına kıyasla daha hızlı daraldığı bilinmektedir. Nitekim küresel finans krizi ve son dönemde Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında yatırım ve ara malı ticaretinde daha yüksek oranlı düşüşler gözlenmiştir.⁸

TABLO 3A. TÜRKİYE'NİN BÖLGE ÜLKELERİNE İHRACATI VE SEKTÖREL KIRILIMLAR (2024, MİLYON DOLAR)								
	Suudi Arabistan	BAE	Umman	Kuveyt	Katar	Bahreyn	İran	Toplam
Tüketim	1.263	3.745	88	236	172	52	389	5.944
Sanayi Ara	1.060	2.437	80	118	150	32	1.478	5.354
Makine/Yatırım	656	527	69	63	174	15	583	2.085
Gıda	574	538	78	133	120	34	457	1.934
Ulaşım Araçları	274	286	77	9	28	19	183	876
Enerji	53	677	3	1	3	4	8	749
Toplam	3.880	8.209	395	560	647	154	3.097	16.942

TABLO 3B. SENARYO-1: MUTEDİL SENARYO								
	Suudi Arabistan	BAE	Umman	Kuveyt	Katar	Bahreyn	İran	Toplam
Tüketim	1.136	3.370	79	213	155	46	350	5.350
Sanayi Ara	848	1.949	64	94	120	25	1.182	4.284
Makine/Yatırım	524	421	55	50	139	12	466	1.668
Gıda	517	484	70	120	108	30	411	1.740
Ulaşım Araçları	219	229	61	7	23	15	146	701
Enerji	42	542	3	1	2	3	7	599
Toplam	3.287	6.996	332	485	547	132	2.562	14.341

⁸ Richard Baldwin ve Eiichi Tomiura, "Thinking Ahead about the Trade Impact of COVID-19", *Economics in the Time of COVID-19*, ed. R. Baldwin ve B. W. di Mauro, (Centre for Economic Policy Research, Londra: 2020), s. 59, 71; "Global Trade Outlook and Statistics", World Trade Organization, (2022), erişim 10 Mart 2026, https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtsr_2022_e.htm.

TABLO 3C. SENARYO-2: UZUN SÜRELİ YIPRATMA SAVAŞI								
	Suudi Arabistan	BAE	Umman	Kuveyt	Katar	Bahreyn	İran	Toplam
Tüketim	884	2.621	61	165	120	36	272	4.161
Sanayi Ara	424	975	32	47	60	13	591	2.142
Makine/Yatırım	262	211	28	25	70	6	233	834
Gıda	402	377	54	93	84	24	320	1.354
Ulaşım Araçları	110	115	31	4	11	7	73	350
Enerji	21	271	1	1	1	1	3	300
Toplam	2.103	4.568	207	335	347	87	1.493	9.140

Kaynak: UN-COMTRADE referans alınarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

* Senaryo-1: Tüketim ve gıda kapsamındaki ürünler için yüzde 10, diğer ürünler için yüzde 20'lik azalma

** Senaryo-2: Tüketim ve gıda kapsamındaki ürünler için yüzde 30, diğer ürünler için yüzde 60'lık azalma

Mutedil senaryoda savaşın kısa süre içinde kontrol altına alındığı ve ticaret akımlarının tamamen kesintiye uğramadığı varsayılmaktadır. Bu durumda enerji fiyatlarında geçici artışlar ve deniz taşımacılığı maliyetlerinde yükseliş görülmesi mümkündür. Bununla birlikte ticaret akımlarının büyük ölçüde devam edeceği kabul edilmektedir. Sektörel talep yapısı dikkate alındığında tüketim malları ve gıda ürünlerinin görece daha düşük talep esnekliğine sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle mutedil senaryoda bu ürün gruplarında yaklaşık yüzde 10 civarında bir daralma varsayılmıştır. Buna karşılık sipariş ve yatırım kararlarına daha duyarlı olan sanayi ara malları ile makine ve yatırım mallarında ticaret hacminin yaklaşık yüzde 20 oranında azalabileceği öngörülmektedir.

Tablo 3B'de sunulan hesaplamalar bu varsayımlar altında Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatının yaklaşık 14,3 milyar dolar seviyesine gerileyebileceğini göstermektedir. Bu durum mevcut ihracat düzeyine kıyasla yaklaşık 2 milyar dolarlık bir daralmaya karşılık gelmektedir. Sert senaryoda ise savaşın daha uzun süre devam ettiği ve özellikle deniz ticaret yollarında ciddi güvenlik risklerinin ortaya çıktığı bir ortam varsayılmaktadır. Hürmüz Boğazı'nda yaşanabilecek bir kesinti veya güvenlik sorunu bölge ticaretini doğrudan etkileyebilir. Bu tür bir durumda deniz taşımacılığı maliyetlerinin hızla yükselmesi, sigorta maliyetlerinin artması ve ticaret akımlarında gecikmeler yaşanması mümkündür. Bu senaryoda tüketim malları ve gıda ihracatında yaklaşık yüzde 30, sanayi ara malları ile makine ve yatırım mallarında ise yaklaşık yüzde 60 oranında bir daralma öngörülmektedir. Tablo 3C'de yer alan hesaplamalar bu koşullar altında Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatının yaklaşık 9,1 milyar dolar seviyesine gerileyebileceğini ve toplam daralmanın yaklaşık 6,9 milyar dolar düzeyine ulaşabileceğini göstermektedir.

Bu değerlendirmeler savaşın süresi ve deniz ticaret yollarındaki güvenlik koşullarının Türkiye'nin Körfez bölgesiyle ticareti açısından belirleyici faktörler olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Hürmüz Boğazı'nda ortaya çıkabilecek kesintilerin Türkiye'nin Irak ve İran üzerinden sahip olduğu kara bağlantıları sayesinde ne ölçüde telafi edilebileceği ise savaşın seyri ve bölgesel güvenlik koşullarına bağlı olarak şekillenecektir. Kara yolu taşımacılığı teorik olarak alternatif bir lojistik imkan sunabilse de bu rotaların kapasitesi, güvenliği ve sürdürülebilirliği savaş koşullarında önemli ölçüde belirsizlik içermektedir.

SONUÇ

Bu analiz ABD/İsrail-İran savaşı bağlamında ortaya çıkan jeopolitik gerilimlerin Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran ile ticareti üzerindeki olası etkilerini incelemiştir. Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatının özellikle tüketim malları, sanayi ara malları ile makine ve yatırım malları sektörlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. BAE, Suudi Arabistan ve İran, Türkiye'nin bölgedeki en büyük ihracat pazarlarıdır ve ticari etkilerin de büyük ölçüde bu üç pazarda yoğunlaşması beklenmektedir.

Çalışmada geliştirilen senaryo analizi savaşın süresi ve özellikle deniz ticaret yollarındaki güvenlik koşullarının Türkiye'nin bölge ticareti açısından belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Mutedil senaryoda ticaret akımlarının tamamen kesintiye uğramadığı ancak belirli sektörlerde daralma yaşandığı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bu senaryoda Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatında yaklaşık 2 milyar dolar düzeyinde bir kayıp oluşabileceği hesaplanmaktadır. Buna karşılık Hürmüz Boğazı çevresinde ciddi lojistik kesintilerin yaşandığı ve savaşın nispeten daha uzun soluklu olacağına yönelik sert senaryoda ise ticari etkilerin çok daha güçlü olması beklenmektedir. Bu durumda Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatında yaklaşık 7 milyar dolar düzeyinde bir daralmanın ortaya çıkabileceği öngörülmektedir.

Bununla birlikte ticari etkilerin sektörler arasında eşit biçimde dağılmayacağı değerlendirilmektedir. Özellikle tüketim malları, sanayi ara malları ve makine/yatırım malları gibi Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatında yüksek paya sahip sektörlerin savaş koşullarında daha belirgin ticari daralmalarla karşılaşması muhtemeldir. Buna ek olarak lojistik maliyetlerin artması ve teslim sürelerinin uzaması özellikle deniz taşımacılığına daha bağımlı sektörlerde maliyet baskısını artırabilir.

MURAT ASLAN

1993'te Hacettepe Üniversitesi Maliye Bölümü'nden dereceyle mezun oldu. İktisat alanındaki yüksek lisans eğitimini 1997'de The American University'de (Washington, D.C.) tamamladı. Doktora derecesini ise 2004'te George Mason Üniversitesi İktisat Bölümü'nden aldı. 2001-2004 arasında George Mason Üniversitesi'nde araştırma ve öğretim asistanı olarak görev yaptı. 2004-2014 arasında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışan Aslan, 2014'ten bu yana Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İktisat Bölümü'nde profesör olarak görev yapmaktadır. 2016-2024 arasında İran Araştırmaları Merkezi'nde (İRAM) ekonomi koordinatörü ve başkan yardımcısı görevlerini yürütmüştür. Aslan'ın akademik çalışmaları Ortadoğu ekonomisi, kamu ekonomisi, politik iktisat ve kurumsal iktisat alanlarında yoğunlaşmaktadır.

ABD/İsrail-İran Savaşının Türkiye'nin Körfez Bölgesi İhracatına Olası Etkileri

Murat Aslan

Bu analiz ABD/İsrail-İran savaşı bağlamında ortaya çıkan jeopolitik gerilimlerin Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran ile ticareti üzerindeki olası etkilerini incelemektedir. Ülkemizin bölgeyle ticaretinin sektörel ve ülke bazlı yapısını değerlendirerek savaş koşullarında hangi sektörlerin ve pazarların daha kırılgan olabileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. 2024 itibarıyla Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve İran'a yönelik ihracatı yaklaşık 16,9 milyar dolar düzeyinde olup bu tutar ülkemizin toplam ihracatının yaklaşık yüzde 6,6'sına karşılık gelmektedir. Çalışmada geliştirilen senaryo analizi savaşın süresi ve deniz ticaret yollarındaki güvenlik koşullarının Türkiye'nin bölge ticareti üzerindeki etkilerini belirleyen temel faktörler olduğunu göstermektedir. Mutedil senaryoda Türkiye'nin bölgeye yönelik ihracatında yaklaşık 2 milyar dolar düzeyinde bir daralma ortaya çıkabileceği hesaplanırken savaşın daha uzun süre devam ettiği sert senaryoda ise ticari kaybın yaklaşık 7 milyar dolara ulaşabileceği tahmin edilmektedir.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL

www.setav.org